

Perspektiver for
terminologiundervisning
med afsæt i faglige
emner tæt på
almensproget



Lotte Weilgaard
Christensen
Syddansk Universitet
lotte@sdu.dk

Nordterm, 15. Juni 2023

Oversigt

- Baggrund
- Formål
- Tilrettelæggelse af afleveringsopgaver
- Afgrænsning 'almenkendte fagbegreber'
- De stillede afleveringsopgaver

Baggrund

Efter mange års undervisning i faget terminologi på forskellige uddannelser på Syddansk Universitet har jeg fundet frem til forskellige tiltag, som har understøttet

- at de studerende har "knækket koden"

Formål

Diskutere og redegøre for

1. hvordan tilrettelæggelse af afleveringsopgaver kan fremme læring i terminologisk metode (eksamensform)
2. hvordan terminologiundervisning, der tager afsæt i almenkendte fagbegreber, kan
 - understøtte læringen af terminologisk metode generelt og
 - føre til god forståelse af teoretiske emner, da de barrierer, de studerende ofte støder på ifm. meget tekniske emner, undgås
3. hvordan brugerdrevne metoder som kortsortering og begrebskort kan understøtte læringen af praktisk terminologiarbejde

Tilrettelæggelse af afleveringsopgaver

Porteføljeopgave

Underviserens ramme for porteføljen

Porteføljen består af tre opgaver i løbet af semestret og afleveres samlet ved afslutning på semestret

- To bundne opgaver inden for samme emne (domæne), fx *kajaker, ure, værnemidler, lamper*
 - En opgave om begrebssystemer og relationstyper
 - En opgave om definitioner og evt. termdannelse
- En terminologisk undersøgelse inden for et selvvalgt emne og behandling af et teoretisk emne
- Feedback
 - Tanker om progression i forhold til de tre porteføljeopgaver
 - Underviserfeedback og evt. peer feedback på de første opgaver på det metodiske
- Krav om anvendelse af terminologistyringsværktøjet i-Term

-
- Almenkendte fagbegreber
 - Sagord / gråzonesprog

Definitioner

Sagord – gråzonesprog

Hvad omfatter almenkendte fagbegreber her, og hvad omfatter de ikke?

sagord

"ord med fagligt indhold, men som er kendt af ikke-fagfolk"

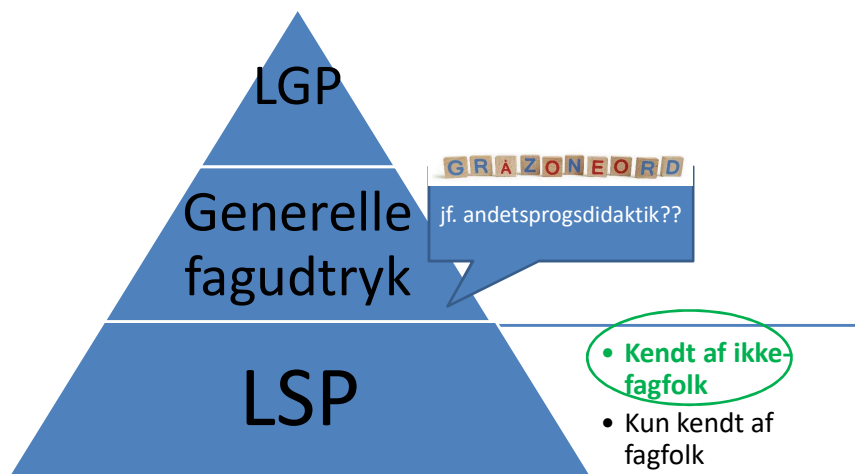
(Rask, 2004, s. 17,1)

'gråzonesprog' / 'gråzoneord' / 'førfagligt ordforråd'

"sprog der ikke er decideret fagsprog, men alligevel kendetegner et givent fag, og som placerer sig mellem hverdagsprog og fagsprog" (sproget.dk)

- går på tværs af fag og forudsættes kendt på de videregående uddannelser (Paulsen 2009, s. 52)
- bruges ofte i forklaringer (Svensson u.d.)
- Fx: *beregne, opstille, stoffer*
- Fx: *firkant* i matematik= "der findes to slags firkanter, et rektangel og et kvadrat"

Bedre betegnelse end
sagord eller gråzonesprog?



Porteføljeopgave 2022 Emne 'lampetyper'

Emnet 'lamper'

- Meget lidt egnet dokumentation

Baggrund

"Forestil dig, at du er blevet kontaktet af en nyåbnet forretning 'Lampeland'. Ejeren savner en logisk oversigt med forklaringer over alle de typer lamper, der er på markedet, som hjælp til at forklare kunder de forskellige lampetyper, men ejeren er blevet opmærksom på, at noget sådant tilsyneladende ikke findes. Du har derfor fået til opgave i første omgang at udarbejde en sådan oversigt."



Porteføljeopgave 1

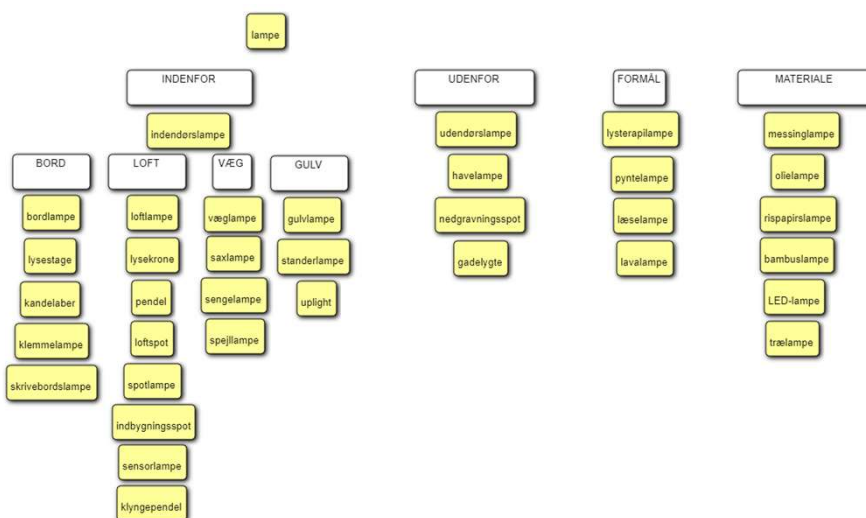
Begrebssystemer

Består af tre opgaver:

1. På basis af udarbejdelsen af en termliste på min. 30 termer gennemføres af en kortsortering over emnet typer af 'lamper'
2. Udarbejdelse af begrebssystem med generiske relationer (type-af-relationer) i i-Term og med min. 15 begreber samt inddelingskriterier
3. Udbygning af begrebssystemet med et par eksempler på begreber, der indgår i partitive (delheds-) og/eller associative relationer, herunder en redegørelse for relationerne.

Porteføljeopgave 1

Opgave 1 – Kortsortering



Kortsortering med indtryk

indendørslampe

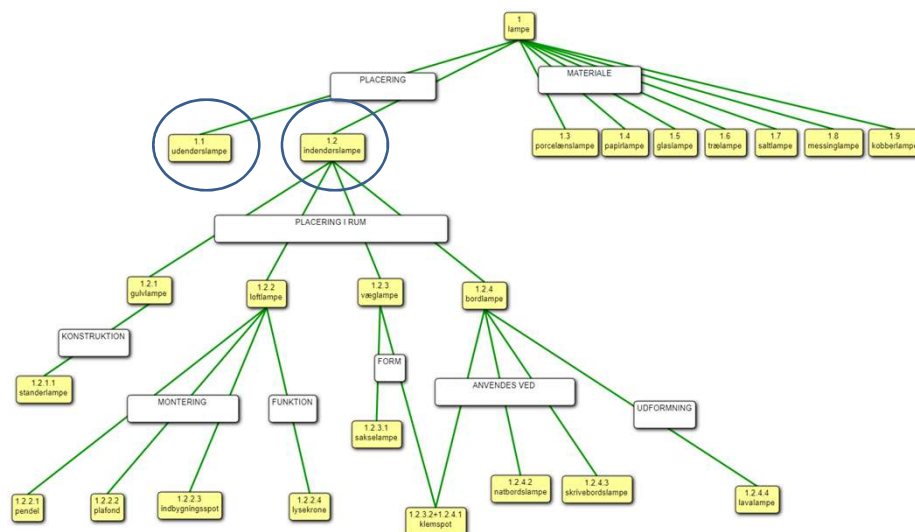
- loftlampe
 - spotlampe
 - hængelampe
 - lysekrone
 - pendel
 - langbordspendel
 - klyngependel
 - gulvlampe
 - standerlampe
 - væglampe
 - sakselampe
-

.....

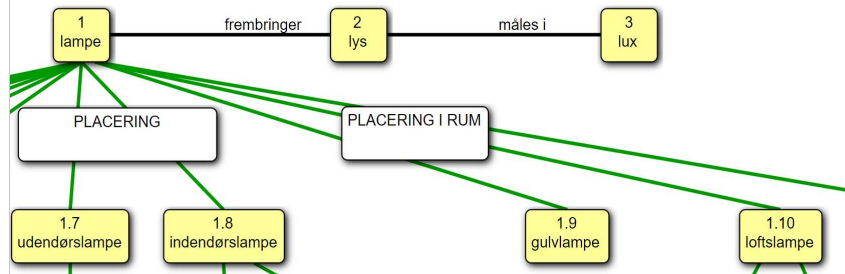
materiale

- glaslampe
- plissélampe

Porteføljeopgave 1 Opgave 2 – Begrebssystem



Porteføljeopgave 1 Opgave 3 – Associative relationer



Begrebskort – "linking phrases"

Linjer, der forbinder to begreber inkl. en ordforbindelse for at danne et meningsfuld udsagn

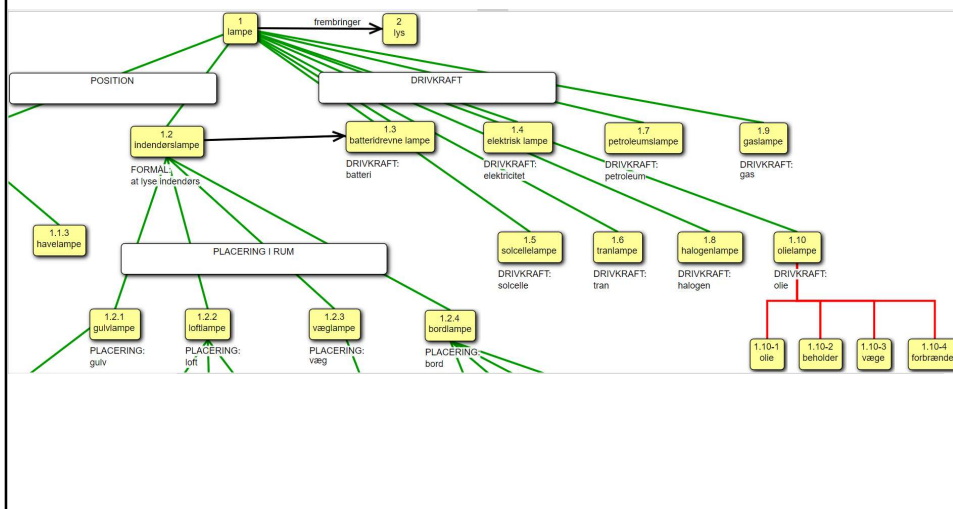
Begrebssystemer

Traditional betegnelse: instrumentalrelation / resultatrelation

Formaliserede betegnelser eller ordforbindelser:

- instrument–resultat–relation (frembringer-frembringes af)
- entitets–måleenheds–relation (måles i/er måleenhed for)

Porteføljeopgave 1 Udsnit af en terminologisk ontologi



Porteføljeopgave 1

Opsummering

Fordele i forhold til **kortsortering**:

- Ingen barrierer med at komme i gang, da emnet er kendt
- Kortsorteringen kan opfattes som et første udkast til et begrebssystem, men det er åbenlyst ikke færdigt, derved opnås et bedre incitament til at justere begrebssystemet
- Bedre forståelse for inddelingskriteriets funktion og dermed indarbejdelse i begrebssystemet

Fordele i forhold til **begrebskort**:

- Meget bedre forståelse af typer af associative relationer

Porteføljeopgave 2

Definitioner

Består af tre opgaver:

1. En redegørelse om de terminologiske definitioner
2. Evaluering og evt. omformulering af et antal givne definitioner

Begreb	Definition/Forklaring
bevægelsessensor	En sensor, der tænder en lampe, hvis den opfanger bevægelser inden for dens "synsfelt". (Præstegaard & Mansfeldt, 2010, s. 271)
gulvlampe	Lig med standerlampe. (Præstegaard & Mansfeldt, 2010, s. 272)
lampe	Normalt en betegnelse for mindre teknisk betonedede armaturer, fx til hjemmebelysning, der fordeler lys ved hjælp af en lyskilde(pære), fx bord-, gulv- og væglamper. (Præstegaard & Mansfeldt, 2010, s. 272)
loftlamper	<p>Loftlamper</p>  <p>Armaturer, der anbringes i loftet. Fortrinsvis egnede til almenbelysning.</p> <p>Armaturer, der anbringes i loftet. Fortrinsvis egnede til almenbelysning.</p>

Porteføljeopgave 2 2022

3. Udarbejdelse af min. 3 definitioner fra de studerendes begrebssystem i porteføljeopgave 1, herunder redegørelse for formulering og overensstemmelse med begrebssystemet

Porteføljeopgave 2

Opsummering

Fordele ved valg af almenkendte fagbegreber

- Metodisk øvelse i at inddrage og sammenligne flere evt. modstridende kilder (her almensproglige danske ordbøger) mhp. identificering af karakteristiske træk og argumentation for omformulering / forbedring af definitioner
- I flere opgaver med god argumentation for de trufne valg ifm.
 - karakteristiske træk under inddelingskriteriet MONTERING for fx *loftlampe*, *hængelampe*, *pendel*, *lysekrone*, *plafond*
 - Fx *lysekrone* vs. *pendel* - inddelingskriterierne MONTERING, LYSKILDE

Teoretiske emner ifm. 'lamper'

- polysemi, afkortede termer, flere begreber
 - *væglampe*: *udendørsvæglampe* + *indendørsvæglampe*
- ikke-leksikaliserede termer (ikke optaget i de almene danske ordbøger), men findes på hjemmesider
 - fx *udendørsvæglampe*, *indendørsvæglampe*, *gulvarkitektlampe*, *sengebordslampe*
- udfordringer med at undgå cirkulære definitioner pga. selvforklarende termer

Teoretiske emner ifm. 'lamper'

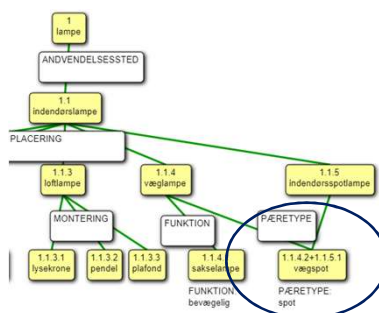
Polyhierarki?

Kriterier

- Husk: ikke under samme inddelingskriterium
- Samtidighed

Eks.

- vægspot (OB: væglampe, indendørs spotlampe)
- *klemspot (OB: væglampe, bordlampe)
- gulvarkitektlampe (OB: gulvlampe, arkitektlampe)
- sengebordlampe (OB: sengelampe, bordlampe)
- natbordlampe (OB: natlampe, bordlampe)



Porteføljeopgave 3 Selvvalgt emne

Opgave 1: Terminologisk undersøgelse af selvvalgt emne

Opgave 2: Behandling af et terminologisk emne med afsæt i opgave 1

Porteføljeopgave 3

Selvvalgt emne

Typen pasta

Teoretiske emner:

- beskrivelse korpusprogrammet Sketch Engine og termekstraktion
- udfordringer med termvalg: italienske betegnelser (spaghetti og gnocchi), eller danske betegnelser (lasagneplade) i danske ordbøger
- valg af danske termer, hvis de findes
- ikke-leksikaliserede termer, termhuller, fx for pasta formet som skellige dyr
- (u)joverensstemmelse mellem kilder fx bredden på *fettuccine*

Typen sidde møbler

- anvendelse af korpusprogrammet Sketch Engine; frekvens- og konkordanslister; forbehold / troværdighed ift. SKE-korpus
- satelitsystem frem for kortsortering
- proces med udarbejdelse af definitioner og vurdering af egne vs definitioner i almensproglige opslagsværker
- Fokus på definitioner af begreber, hvor termerne ikke er selvforklarende, fx *chaiselong*, *højstol*

Broderiteknikker

- afgrænsningsproces (*basissting* og *broderitype*)
- krydsreference af 19 kilder grundet omfattende synonymi
- synonymi, fx *korsstingsborderi* (*stramajborderi*)
- diakrone ift. synonymi (*diamantsting* i ældre litteratur/*dobbelt korssting* i nyere litteratur)
- polysemi
- typer kilder: faglige niveauer ift. hobbybøger, gamle lærebøger
- mange illustrationer i form af stregtegninger eller et billede eller begge
- et område med behov for begrebsarbejde!

Tak for opmærksomheden!

"Terminologi i samhällets tjänst", på Ersta konferens i Stockholm.



Den nordiska konferensen NordTerm 2023 äger rum i Stockholm den 14-15 juni.